LIIKENNE 12

Valtakunnallinen liikennejärjestelmä-suunnitelma

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

VNS 2/2021 vp

Hanna Perälä ja Kaisa Kuukasjärvi, liikenne- ja viestintäministeriö

Valtiovarainvaliokunta, liikennejaosto 29.4.2021

Valtakunnallinen liikenne-järjestelmäsuunnitelma 2021-2032

LIIKENNE 12

- Ensimmäistä kertaa Suomessa laadittu kokonaisvaltainen **strateginen suunnitelma** liikennejärjestelmän kehittämisestä pitkällä aikavälillä.
- Suunnitelman laatiminen ja rakenne perustuvat liikennejärjestelmästä ja maanteistä annettuun lakiin (503/2005).
- Laaditaan jatkossa neljän vuoden välein, aina 12 vuodeksi kerrallaan.
- Valmistelua ohjannut **parlamentaarinen ohjausryhmä**. Laaja **yhteistyö** sidosryhmien kanssa.
- Parannetaan **tietoa**, johon päätöksenteko pohjautuu. **Vaikutusten arviointi** olennainen osa valmistelua.
- Huomioitu **alueelliset erityispiirteet**.
- Laadittu alkuvuosien (2021-2024) osalta voimassa olevan julkisen talouden suunnitelman mukaisesti – rahoitusohjelman toteutuminen riippuu tulevista talousarviopäätöksistä.

Suunnitelman tavoitteet

LIIKENNE 12

Saavutettavuus

Liikennejärjestelmä takaa koko Suomen saavutettavuuden ja vastaa elinkeinojen, työssäkäynnin ja asumisen tarpeisiin.

Kestävyys

Ihmisten mahdollisuudet valita kestävämpiä liikkumismuotoja paranevat - erityisesti kaupunkiseuduilla.

Tehokkuus

Liikennejärjestelmän yhteiskuntataloudellinen tehokkuus paranee.

Tavoitteet ovat rinnakkaisia ja kaikki pyrkivät hillitsemään ilmastonmuutosta

Suurimmat muutokset nykytilanteeseen

- **Perusväylänpidon rahoitustason pitkäjänteinen nosto** mahdollistaa valtion väyläverkon kunnosta huolehtimisen.
- Liikenneverkkojen ja palveluiden rahoitusta suunnataan nykyistä voimakkaammin **kestävän liikenteen edistämiseen**.
- Parannetaan **EU-rahoituksen hyödyntämistä** liikennejärjestelmän kehittämiseen.
- **Tiedon ja digitalisaation** mahdollisuudet hyödynnetään täysimääräisesti.
- **Tietopohjaista** päätöksentekoa kehitetään. Säännöllisesti päivittyvä liikenneverkon strateginen tilannekuva lähtökohtana suunnitelman toimeenpanossa.
- Vahvistetaan **kumppanuuksia** ja **yhteistyötä** liikennejärjestelmän kehittämisessä.

Liikenneverkkoja koskevat toimenpiteet

Vaikutukset väyläpolitiikan valmisteluun

Liikenne 12

Asettaa kriteerit ja rahoitustasot, joilla väyläverkkoa kehitetään ja pidetään kunnossa **liikenneverkon strategisessa tilannekuvassa** tunnistettuihin tarpeisiin vastaamiseksi.

Hankkeista esitys **investointi-ohjelmassa** – pohjana TAE-valmistelulle - **eduskunta päättää talousarviosta**

Perusväylänpidon **perussuunnitelma** – ohjaa myös ELY-keskuksia

Suunnitteluohjelman päivitys ja **hankearvioinnin** laajentaminen

Suunnitelmallisuutta CEF-hakuihin – hyödynnetään EU-rahoitus täysimääräisesti

Suunnitelmallisuutta myös mm. MAL-neuvotteluihin liikenteen osalta

Huolehditaan väyläverkon kunnosta

- **Perusväylänpidon** rahoitus 1,4 mrd. €/v. 2025 alkaen + **indeksikorotus**
  - Maantiet 52 %
  - Rataverkko 39 %
  - Vesiväylät 9 %
- Väyläverkon **korjausvelkaa vähennetään** 2,8 mrd. eurosta 2,2 mrd. euroon. Korjausvelkaa vähennetään **koko väyläverkolla**.
- Perusväylänpidossa painopisteen siirtoa **rataverkolle** suurien peruskorjaustarpeiden vuoksi.
- Myös maanteiden perusväylänpidon rahoitus kasvaa. Maanteiden rahoituksesta 70 % alemmalle tieverkolle.
- Väylänpitoa kehitetään edelleen **rahoituksen tehokkaan käytön** varmistamiseksi.

Kehittämistä kaikissa väylä-muodoissa tarpeiden mukaisesti

- **Kehittämisinvestointien** rahoitus aikaisempien vuosien tasolla (n. 500 milj. €/v.)
- Rahoitus suunnittelukaudella yhteensä **6,1 mrd. €**, josta uusiin toimenpiteisiin 3,22 mrd. €
- Kehittämisinvestoinnit väylämuodoittain koko suunnittelukaudella (ml. jo päätetyt hankkeet):
  - Maantiet 45 % (uusiin 1,4 mrd. €)
  - Rataverkko 51 % (uusiin 1,7 mrd. €)
  - Vesiväylät 4 % (uusiin 0,13 mrd. €)
- Uusitaan vanhentuva junien kulunvalvontajärjestelmä (**Digirata**).
- Suunnitelmassa väylämuodoittain teemat, joihin rahoitusta kohdistetaan. Esimerkiksi maanteiden pääväylien palvelutasopuutteet 890 milj. €.
- **Rataverkon** kehittämisessä huomioidaan hankeyhtiöiden tilanne sekä TEN-T-ydinverkkokäytävien palvelutason kehittäminen.
- **MAL-kaupunkiseutujen kanssa yhteisrahoitettuihin** uusiin sopimusluonteisiin infrahankkeisiin ja mahdollisiin palveluiden kehittämisiin 22,8-100 milj. € vuodessa (2024-2032) jo päätettyjen hankkeiden lisäksi.

Muuta liikenneverkoista ja solmukohdista

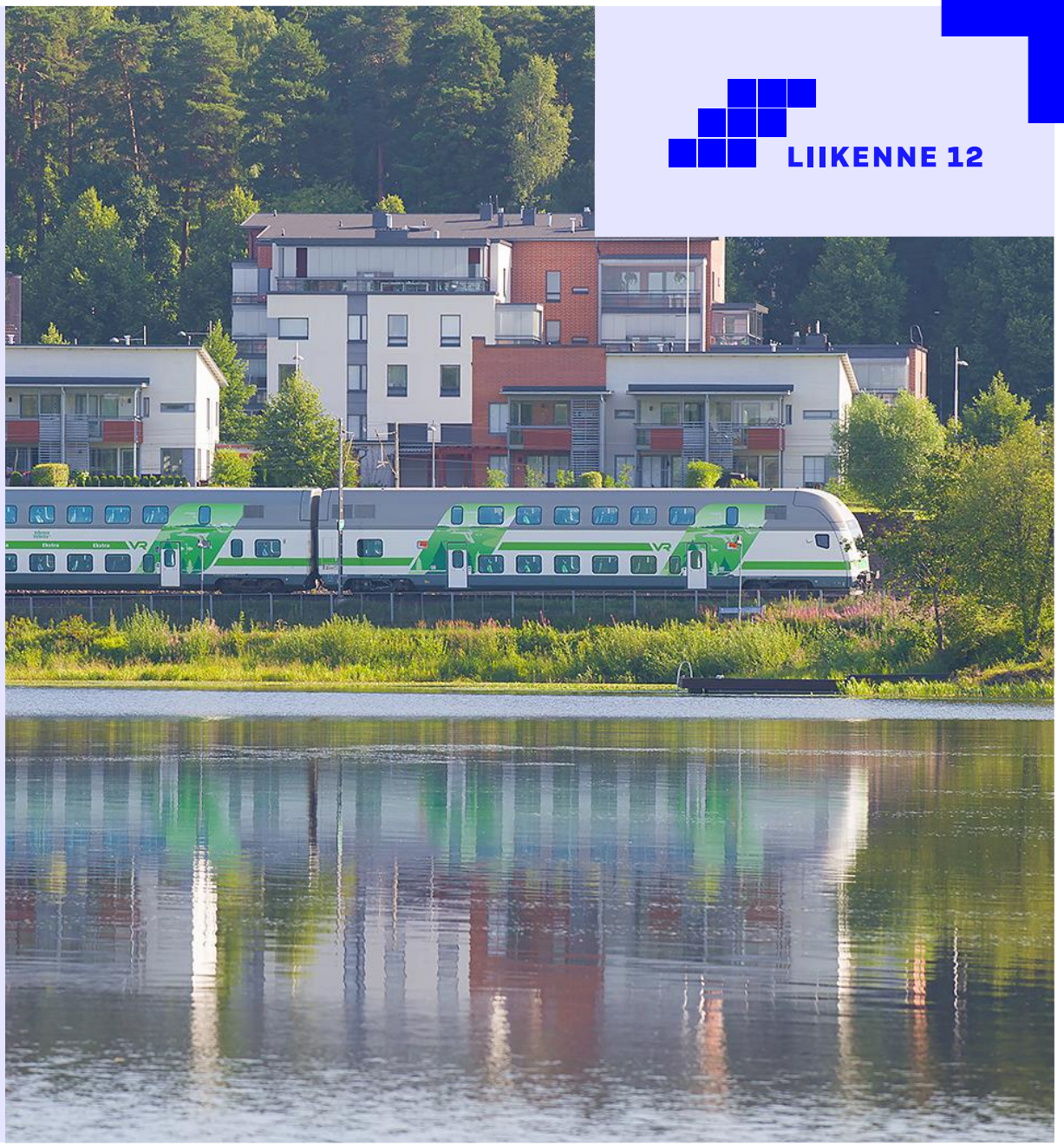
- **Lentoasemat**
  - **Lentoasemaverkoston** säilyttäminen nykyisellään
  - Valtio pyrkii huolehtimaan **kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen** toteutumisesta alueilla, joilla tavoite ei täyty raideliikenteen keinoin.
  - **Säilytetään** avustukset Finavian verkoston ulkopuolisille lentopaikoille.
- **Satamat**
  - **Merkittäviin satamiin johtavia liikenneyhteyksiä** kehitetään
  - **Yhteisrahoitus** meriväylähankkeissa mahdollisuuksien mukaan.
- Valtionavustuksia kunnille lisätään
  - **kävelyn ja pyöräilyn** infrastruktuuri
  - **liityntäpysäköinti** katuverkolla
  - **yksityistiet**

Verkkojen Eurooppa ja TEN-T-uudistus

- **Verkkojen Eurooppa** (CEF):
  - Tavoitteena saannon kasvattaminen
  - Pääpaino tulevalla CEF-rahoituskaudella **ydinverkkokäytävien ratahankkeissa** ja niiden suunnittelussa
  - Lisäksi **hankeyhtiöt** ja **Digirata**
  - Kaupunkiseutujen raidehankkeet, fossiilittoman liikenteen ja digitalisaation edistäminen sekä sotilaallinen liikkuvuus
  - Aktiivinen vaikuttaminen komission työohjelmiin

- **TEN-T-uudistus**
  - Huomioidaan mm. **Suomen olosuhteet**, **pääväyläasetus**, fossiilittoman liikenteen ja liikennejärjestelmän digitalisaation edistäminen.
- Esitetään muutoksia, jotka edistävät **CEF-rahoituksen saamista**.
- Ydinverkon vaatimusten ja CEF-rahoituksen tulisi paremmin vastata toisiaan.
- Vuonna 2024 ydinverkon kriteereiden täyttymisen tarkastelu.

Liikenteen palvelut

Joukkoliikenne ja matkaketjut

- Varaudutaan joukkoliikenteen **elvyttävään tukemiseen kehyskorotuksena**, ml. lentoliikenteen ostot maakuntakentille
- Yhteistyön kehittäminen sekä markkinaehtoisen ja julkisesti tuetun liikenteen palvelutason selvittäminen (ml. **taksiliikenne**).
- Palvelutasotavoitteet kaukoliikenteelle
- Markkinaehtoista kaukoliikennettä täydentävät ostot henkilöliikenteessä sekä **joukkoliikennetukien korotukset** kaupunkiseuduille ja haja-asutusalueille 2025 alkaen. **Digi-ilmailun** kehittäminen.

- **Matkaketjuja** kehitetään koko maassa parantamalla aikataulu- ja reittitietoja, yhteentoimivia lippujärjestelmiä, liikkumisen palveluita (MaaS) sekä henkilökuljetusten yhdistelyä.
- Parannetaan matkaketjujen **esteettömyyttä.**

Logistiikkaan tehoa digitalisaatiosta ja uusista teknologioista

- **Tiedon ja digitalisaation** hyödyntämisellä saadaan tehostettua kuljetusketjuja.
- **Kaupunkilogistiikan** pilottihankkeiden avulla uusia teknologioita käyttöön.
- **Selvitykset** päästövähennys-mahdollisuuksista, yhdistetyistä kuljetuksista ja transitoliikenteestä.

LIIKENNE 12

Läpileikkaavat teemat, alueelliset erityiskysymykset, kumppanuudet ja suunnittelun kehittäminen

Läpileikkaavat teemat

- **Liikenneturvallisuuden nollavisioon** sitoutuminen 2050 mennessä.
- **Tieto ja liikennejärjestelmän digitalisointi** (mm. digitaalisen liiketoiminnan peruspalvelut)
- **Liikenteen hallinta ja ohjaus**
- **Viestintäverkot**
- **Liikennejärjestelmän varautuminen ja huoltovarmuus**
- **Kysynnän ohjaaminen kestävään liikenteeseen** (mm. alueidenkäyttö ja liikkumisen ohjaus)
- **Liikennealan yritysten kestävän kasvun mahdollistaminen**

Alueellisia erityiskysymyksiä

- Suurten raidehankkeiden hankeyhtiöt
- Sisävesiliikenne
- Yhteysalusliikenne ja maantielauttaliikenne
- Rajaliikenne ja kuljetustuki

Kumppanuuksien ja yhteistyön vahvistaminen

- Suunnitelma **lähtökohtana liikenneasioiden käsittelylle erilaisissa sopimuksissa**.
- Kaupunkiseutujen kanssa yhteistyön edistäminen ensisijaisesti MAL-sopimuksin. Kehitetään yhteistyötä myös pienempien kokonaisuuksien osalta.
- Valtion ja kaupunkiseutujen välisissä sopimuksissa pääpaino **kestävässä liikenteessä** ja **saavutettavuudessa**.
- Lähtökohtana, että valtion väyläverkon määrärahojen kohdentamisesta linjataan suunnitelmassa ja sen toimeenpanossa.
- Kehitetään suunnitelman ja MAL-sopimusten laadintaprosesseja tukemaan paremmin toisiaan.

Sopimuksellinen yhteisrahoitus

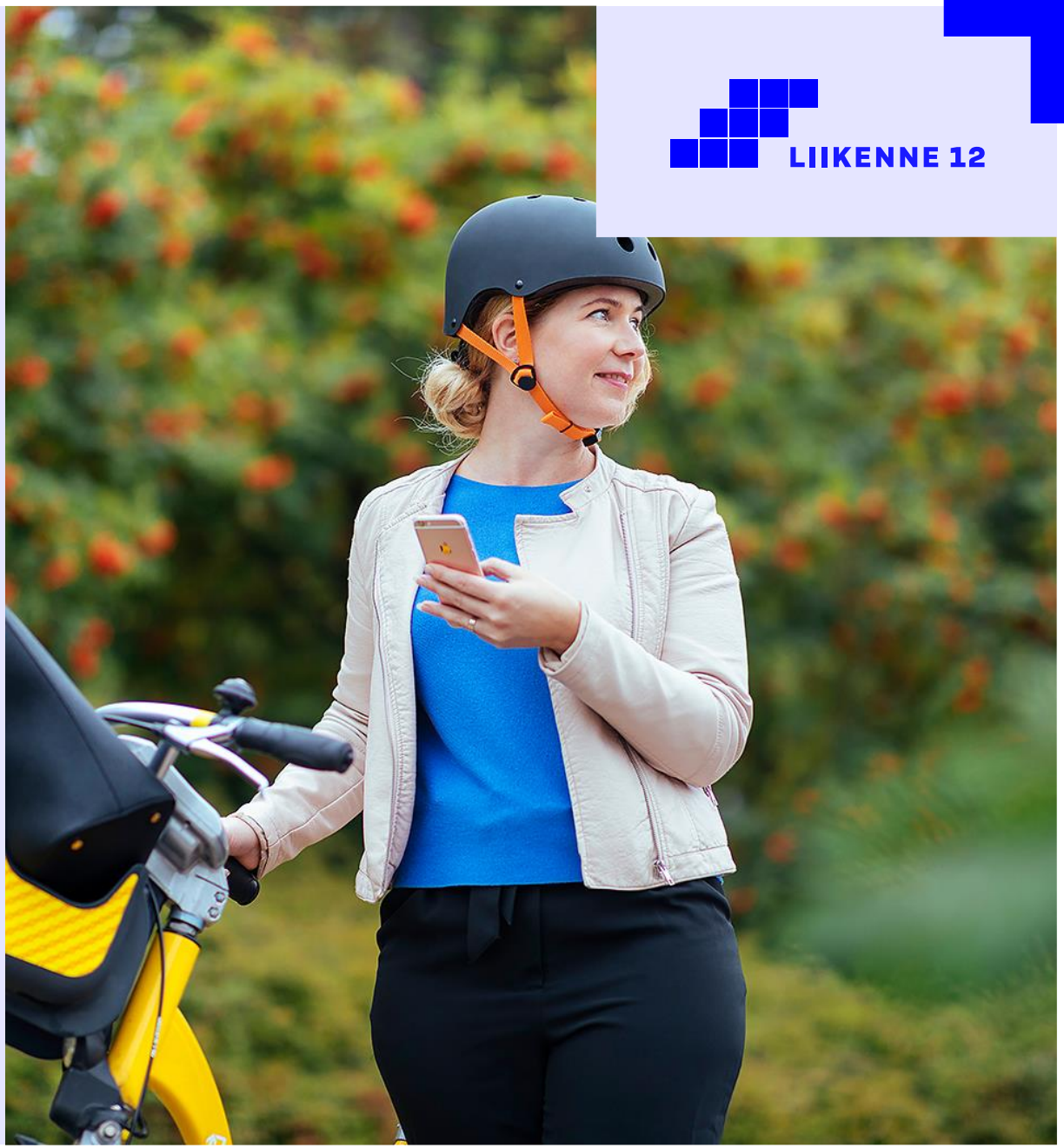
- Valtio vastaa jatkossakin valtion väylien rahoituksesta.
- **Sopimuksellinen yhteisrahoitus.** Ei muutoksia lainsäädäntöön.
- **Ennakoitavuutta** valtion rahoitukseen kuntien hankkeissa.
- Suunnitelmassa kuvattu tilanteet, joissa sopimuksellista yhteisrahoitusmallia voidaan erityisesti hyödyntää ja kustannusjaot, joista on sovittu MAL-sopimuksissa valtion ja neljän suurimman kaupunkiseudun välillä (2020).

LIIKENNE 12

Liikennejärjestelmätyön kehittäminen

- Luodaan puitteet **jatkuvalle yhteistyölle** eri suunnittelutasojen ja eri toimijoiden välillä
- **Yhteisen tilannekuvan kehittäminen** ja hyödyntäminen (liikennejärjestelmä-analyysi). Sisältää myös suunnitelman tavoitteiden toteutumisen seurannan.
- **Yhtenäiset vaikutusarviointimenetelmät** ja liikenne-ennustemallijärjestelmä

LIIKENNE 12

LIIKENNE 12

Valtakunnallinen liikennejärjestelmä-suunnitelma

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

